

РОЗДІЛ 8. Будує власне майбутнє

Урок 33. Шляхи вибору та здобуття професії

Обговорюємо епіграф до теми — "Добре тому, хто радо робить свою справу"
Народна мудрість

Усвідомити значення праці, радості від роботи та внутрішньої мотивації учням допоможе обговорення змісту висловлювання. Для цього можна використати **метод "Коло ідей"**. Усі учасники сидять у колі, щоб бачити одне одного. Кожен має право висловитися, але не перебиває інших.

Перший раунд — *асоціації*. Кожен по черзі називає одне слово або коротку фразу, яка виникає у зв'язку з цим прислів'ям. Наприклад: "задоволення", "любов до справи", "внутрішній спокій", "успіх", "самореалізація".

Другий раунд — *приклад з життя*. Кожен учасник наводить приклад людини (знайомої, історичної, вигаданої), яка радо робить свою справу. Наприклад: "Мій дідусь — пасічник, він завжди усміхнений, коли працює з бджолами."

Третій раунд — *запитання для роздумів*. Учитель або учні ставлять відкриті запитання:

- Чому важливо любити свою справу?
- Чи можна навчитися радіти роботі?
- Що допомагає знайти "свою" справу?
- Чи завжди радість від роботи приносить успіх?
- Які ваші інтереси або здібності могли б перетворитися на улюблену справу в майбутньому?
- Чи можна поєднати справу, яка подобається, і можливість заробляти на життя?

Четвертий раунд — *висновки*. Кожен формулює короткий висновок або життєве правило, яке виніс з обговорення. Наприклад: "Я хочу знайти справу, яка приносить мені радість."

Спонукайте учнів пригадати чи знайти цитати про працю, які надихають. Відтак приготуйте картки для обговорення, роздрукувавши цитати на окремих картках. Наприклад:

- Генрі Форд: "Важка праця відкриває двері, через які проходить успіх."
- Конфуцій: "Обери роботу, яку ти любиш — і тобі не доведеться працювати жодного дня в житті."
- Альберт Ейнштейн: "Єдиний спосіб не помилятися — це нічого не робити. Але тоді ти вже зробив найбільшу помилку."
- Стів Джобс: "Єдина можливість зробити велику справу — це любити те, що ти робиш."
- Амелія Ергарт: "Праця — це найкращий спосіб забути про турботи."
- Мати Тереза: "Ми не можемо робити великі справи — тільки маленькі з великою любов'ю."

Нехай учні оберуть картку для обговорення з цитатою, яка їм найбільше відгукується, і пояснять, чому.

Потім запропонуйте учням порівняти цитату з народною мудрістю "Добре тому, хто радо робить свою справу". Запитайте, чи передають вони однакову думку.

Дайте завдання на візуалізацію: учні мають створити малюнок або символ, який передає суть обраної цитати.

Рефлексія: запитайте, яку цитату учні хотіли б повісити над своїм робочим столом? Чому саме цю?

Як обрати професію? Насамперед, досліджуючи питання, проведіть коротку бесіду:

- Що для вас означає правильно обрати професію?
- Чи має професія приносити лише гроші, чи давати ще щось?
- Яку справу ви б робили із задоволенням, навіть без оплати?
- Чи важливо, щоб професія відповідала вашим цінностям?
- Які ваші сильні сторони можуть стати основою для вибору професії?
- Як ви ставитеся до думки батьків щодо вашого майбутнього, зокрема до вибору професії?
- Чи можна змінити професію, якщо та, що обрали першою, не підійшла?
- Що допомагає знайти "свою" справу?

- Яку роль відіграє освіта у виборі професії?
- Які можливості є в сучасному світі щодо вибору професії?
- Що ускладнює вибір майбутньої професії?
- Що важливо: обрати «модну», прибуткову професію чи знайти ту, яка буде відповідати інтересам, здібностям, темпераменту, цінностям і життєвим цілям?

Ознайомте підлітків із формулою вибору професії, яка містить компоненти “хочу” — “можу” — “треба”. Нагадайте, що про цю формулу учні вже дізналися на уроці 27 [“Самореалізація особистості в суспільстві”](#). Поставте учням запитання:

- Як пов'язані вибір професії та самореалізація?
- Чому так важливо, щоб людина могла розкривати свій потенціал завдяки професійній діяльності?
- Чи можна завдяки професії досягати цілей і відчувати сенс життя? Як саме?

Запропонуйте розглянути й обговорити інфографіку (див. підручник). Запитання для обговорення:

- Якщо професію обирати на основі врахування “хочу”, “можу” й “треба” (місце перетину трьох кіл), чи забезпечить це успіх у професійній сфері?

- Що буде, якщо людина обере професію в місці перетину тільки двох кіл: “хочу” — “можу”, “хочу” — “треба” або “треба” — “можу”? Які будуть наслідки такого вибору?

Об'єднайте учнів у пари і запропонуйте візуалізувати за допомогою схеми можливі наслідки вибору професії в місці перетину двох кіл: “хочу” та “можу”, “хочу” та “треба” або “треба” та “можу”.

Запропонуйте учням вдома заповни свою “формулу вибору професії”. На наступному уроці обговоріть домашнє завдання:

- Чи відбувається перетин трьох сфер?

- Якщо вибір професії знаходиться в місці перетину лише двох сфер, які кроки можна зробити вже зараз, щоб наблизитися до балансу?

Підсумуйте: для вдалого вибору професії необхідно вивчити свої інтереси, можливості й запити ринку праці. "Формула вибору професії" орієнтована на досягнення балансу між такими важливими сферами, як "хочу" — "можу" — "треба". Для досягнення ідеального положення перетину всіх сфер необхідно ретельно проаналізувати свої запити й можливості.

Як можна визначити твій професійний тип? Перед обговоренням запитання з'ясуйте, чи відомо підліткам, що саме може допомогти обрати майбутню професію.

Повідомте, що, окрім тестів, консультацій фахівців із ринку праці та опитувальників, за якими визначають схильність до певної професії, можна скористатися опитувальником психолога Дж. Голланда (див. е-додаток <https://svitdovkola.org/zbd9/26>).

Аби дізнатися власний професійний тип особистості, дайте учням завдання пройти опитування Голланда. Після цього проаналізуйте роботу, запитавши підлітків, чи згодні вони з отриманими результатами та чи відображає результат їхні уявлення про власні професійні інтереси. Зробіть узагальнені висновки.

Запропонуйте учням розглянути інфографіку (див. підручник), на якій зображено шість основних типів особистості, які визначив Голланд.

Об'єднайте учнів у пари для аналізування ситуацій (див. е-додаток <https://svitdovkola.org/zbd9/26>). Орієнтовні запитання до бесіди:

- Чим захоплюється кожен із підлітків і що їх не приваблює?
- До якої групи за опитувальником Голланда належать ці підлітки?
- Яку професію ви порадили б кожному підлітку?

Пари мають запропонувати варіанти професій до кожної ситуації, відтак результати роботи обговорити всім класом.

Отже, кожна людина має свій унікальний тип особистості, який добре поєднується з певними видами професійної діяльності.

Для того, щоб підлітки сформуваали свою карту професійних нахилів, ознайомте їх з іншим інструментом визначення власних професійних схильностей —

опитувальником Л. Йовайши (див. е-додаток <https://svitdovkola.org/zbd9/26>).

Після проходження опитування, з'ясуйте в учнів:

- Чи відображає отриманий результат їх уявлення про власні професійні інтереси?
- Чи схожий результат із попереднім опитуванням Голланда?

Відтак запропонуйте учням зробити висновок про користь від проходження двох опитувальників.

Підсумуйте: професійне визначення є найвідповідальнішим етапом життя. Від нього значною мірою залежить майбутнє, добробут і задоволення від життя. Розуміння того, що "модне" не завжди означає "моє", допомагає зосередитися на пошуку справи, яка дійсно буде приносити вам задоволення.

Чому обрати майбутню професію буває складно? Розглядаючи питання, насамперед запропонуйте з'ясувати виклики, з якими стикається людина, обираючи професію. Для цього запропонуйте підліткам розглянути інфографіку (див. підручник). Відтак з'ясуйте, чи всі виклики, на думку підлітків, у ній указані. Використовуючи **метод "Уявний мікрофон"** запропонуйте учням доповнити перелік. Зробіть висновок, чи є вони актуальними для всіх.

Які помилки можуть виникати на шляху до обрання професії? Поставте підліткам запитання:

- Чи впливають на вибір професії життєві обставини? Чому?
- Що буде, якщо людина, обираючи професію, піде не тим шляхом, що відповідає її здібностям, інтересам чи цінностям?
- Що варто зробити, щоб уникнути таких наслідків?
- Чому під час вибору майбутньої професії важливо враховувати помилки, який припустилися інші люди у своєму виборі?

Ознайомте учнів з інфографікою "Чинники помилок у виборі професій" (див. підручник). Використовуючи **метод "Удвох"** учні мають проаналізувати:

- Чи всі чинники помилок у виборі професії на ній позначено?
- Які помилки ви вважаєте найсуттєвішими?
- Чи можна змінити професію в дорослому віці?
- Чи є зміна професії ознакою поразки чи розвитку?

Відтак результати свої роздумів кожна пара має представити класу та разом із класом підбити підсумки про чинники помилок у виборі професій.

З'ясуйте, як учні розуміють поняття "суспільні стереотипи". Ознайомте підлітків із поширеними стереотипами про вибір професії (див. підручник). Запитайте, як стійкі спрощені уявлення про певні професії або про те, хто має ними займатися, можуть обмежувати наш вибір.

Об'єднайте учнів у мінігрупи і запропонуйте кожній обрати один зі стереотипів про вибір професії:

- Усі професії умовно поділяють на "чоловічі" та "жіночі".
- Обирають професію один раз на все життя.
- Успішні люди працюють у престижних високооплачуваних сферах.
- Дитина має йти "по п'ятах батьків" у виборі професії.
- Вибір професії можна зробити "за компанію": так легше навчатися й зміцнювати зв'язки з друзями, які з часом стають ще й професійними.
- Вища освіта є єдиним можливим шляхом до професійного успіху.

Відтак, користуючись офіційними джерелами інформації, учні мають дібрати приклади реальних людей або фактів, які спростовують цей стереотип. Мінігрупа має зробити висновок, чому цей стереотип є шкідливим для вибору професії. Потім презентувати свою роботу класу. Разом із класом підбити підсумки: яку негативну роль у виборі професії можуть відіграти суспільні стереотипи.

Проведіть бесіду:

- Чи варто боятися помилково обрати професію? Чому?
- Як заважає страх виваженим рішенням під час обрання професії?
- Чи може помилка у її виборі посприяти у самореалізації людини, зокрема її професійним успіхам в інших сферах? Чому?
- Чи корисно змінювати заняття і посади у своїй сфері діяльності? Чому?
- Що змушує людину найактивніше шукати себе, експериментуючи у виборі професій?
- Чому найбільшою помилкою є не обирати нову професію, не пробувати, залишаючись на місці через страх зробити хибний крок?

Підсумуйте: у виборі професії не слід боятися помилки, бо вона є досвідом,

що відкриває можливості для опанування новою професією. Будьте сміливими у своїх рішеннях, і життя дасть вам багато шансів на зміни та самореалізацію.

Корисним завданням для підлітків буде **написання мотиваційного листа**, адже для вступу до закладу професійної освіти необхідно його подати. Учні, які добре написали мотиваційний лист матимуть більше шансів на вступ до обраного закладу. Щоб навчити учнів створювати такі листи, насамперед сформулюйте поради щодо його написання, ознайомте із зразками мотиваційних листів, обговоріть їх сильні та слабкі сторони. Відтак запропонуйте вдома написати свій мотиваційний лист (див. е-додаток <https://svitdovkola.org/zbd9/26>).

Запропонуйте учням розглянути три мотиваційні листи, виявити в них недоліки, відредагувати та покращити. Кожен лист має інший тип помилки: стилістичний, змістовий або структурний.

Лист 1 — Надто загальний, без конкретики

Шановні члени комісії, я дуже хочу вступити до вашого навчального закладу, бо мені подобається навчатися. Я завжди був(ла) старанним(ою) учнем(цею) і маю хороші оцінки. Мені здається, що ваш заклад — найкращий, і я зможу там реалізувати себе.

Я люблю багато предметів, особливо ті, що цікаві. Я впевнений(а), що зможу добре вчитися і бути корисним(ою).

Дякую за увагу.

З повагою, [Ім'я]

Недоліки:

- Загальні фрази без прикладів ("мені подобається навчатися", "предмети, що цікаві").
- Відсутність мотивації, чому саме цей заклад.
- Немає згадки про досягнення, інтереси, плани.

Лист 2 — Надто емоційний, без логіки

Привіт! Я просто обожаю ваш університет! Це моя мрія з дитинства, і я не уявляю життя без нього. Я навіть роздрукував(ла) логотип і повісив(ла) на стіну.

Я не знаю, що написати, бо емоції переповнюють. Але я точно знаю, що хочу бути з вами.

Мені здається, що я підходжу, бо я дуже стараюся і маю велике бажання.

Сподіваюся, ви мене оберете.

З любов'ю, [Ім'я]

Недоліки:

- Надмірна емоційність без аргументів.
- Відсутність структури: вступ, мотивація, висновок.
- Немає згадки про вміння, навички, досвід, цілі.

Лист 3 — Формальний, але сухий і без особистості

Шановна приймальна комісія, я, [Ім'я], звертаюся з проханням розглянути мою кандидатуру для вступу до вашого навчального закладу.

Маю середню освіту, закінчив(ла) школу з оцінками, що відповідають вимогам. Брав(ла) участь у кількох заходах, маю базові навички роботи з комп'ютером.

Вважаю, що ваш заклад дасть мені можливість здобути якісну освіту.

З повагою, [Ім'я]

Недоліки:

- Надто формальний стиль без живої мови.
- Відсутність особистої мотивації, чому саме ця програма.
- Немає емоційного зв'язку з читачем.

Таблиця критеріїв оцінки мотиваційного листа

Критерій	Що означає	Лист 1 (загальний)	Лист 2 (емоційний)	Лист 3 (сухий)
Структура	Чіткий вступ, основна частина, висновок	Слабка	Відсутня	Формальна
Конкретика	Приклади досягнень, навичок, інтересів	Немає	Немає	Мінімальна

Критерій	Що означає	Лист 1 (загальний)	Лист 2 (емоційний)	Лист 3 (сухий)
Аргументація мотивації	Чому саме цей заклад/програма	Загальні слова	Емоції без фактів	Формально
Стиль і тон	Баланс між формальністю та особистістю	Занадто сухо	Занадто емоційно	Занадто офіційно
Оригінальність	Чи відчувається особистість автора	Ні	Є, але хаотично	Ні
Враження на читача	Чи викликає довіру, інтерес	Слабке	Поверхове	Нейтральне

Учні можуть поставити власні оцінки (наприклад, від 1 до 5) у кожній колонці. Потім варто обговорити:

- Чого саме бракує кожному листу?
- Як можна переписати його, щоб він став переконливим?
- Що варто додати (досягнення, приклади, чіткі цілі)?